

JAROSLAV HLADKÝ

NAKLADATEL JOSEF HLADKÝ

Osobnost nakladatele Josefa Hladkého, který v Hranicích prožil více než tři desetiletí svého života a vydal zde většinu svých knih, zřejmě nikdy nepatřila k populárním představitelům hranické kulturní scény [1], o to významnější byla stopa, kterou zanechal v kulturní sféře celonárodní. Pro toto číslo KDYSI A NEDÁVNO jsme připravili drobný výbor ze strojopisu, který sepsal jeho o čtrnáct let mladší bratr Jaroslav Hladký (1899–1986) [2] pod názvem Nakladatel Josef Hladký (Pardubice 1969). Práce má 101 stran (plus několik dodatkových listů), nejde ovšem o souvislé vzpomínání či studii o Josefově nakladatelské činnosti, hlavní díl rukopisu tvoří přehledy publikací, které Hladký vydával, a jejich bibliografický popis, doplněno pak několika rejstříky. Ze strojopisného průklepu z fondu Vědecké knihovny v Olomouci jsme vybrali několik úryvků, které přináší Jaroslavovy osobní vzpomínky na bratra.

Josef Hladký roku 1905 absolvoval učitelský ústav v Brně, vyučoval na venkovských obecných školách na Uherskohradištsku, v Buchlovicích zahájil svou vydavatelskou činnost, v letech 1919–1927 žil v Praze, kde vydával převážně grafická alba a umělecké pohlednice. V roce 1927 se přestěhoval do Hranic, kde působil až do své smrti roku 1960. V tomto období vydal více než 200 titulů, většinou drobné bibliofilie, z nichž jsou dnes nejvíce oceňovány Jana Nerudy Zpěvy páteční (1928) a Boženy Němcové Tři citróny (1929) [3].

Narodil se 13. ledna 1885 v Uherském Brodě, rodiče Josef a Marie měli malou živnost pekařskou. Měli devět dětí, 7 synů a 2 dcery, tři z nich zemřely v dětském věku. Josef, jakož i ostatní děti vyrůstaly v prostředí, v němž se pracovalo od časných hodin ranních do pozdní noci. Měli jsme jednu velkou světnici a kuchyň. Další tři místnosti sloužily k provozu živnosti.

Když se Josef stal učitelem, dostal od rodičů výbavu, tj. nový nábytek, prádlo, peřiny, kuchyňské nádobí a jiné. Každou sobotu přijížděl domů a rád odnášel si různé potraviny. Tenkrát se nosily peleriny, které byly velmi praktické.

[1] Viz např. Hladkého slova v úvodníku k tomuto číslu KDYSI A NEDÁVNO. Zpravodaj města Hranic a lázní Teplic nad Bečvou přinesl dlouho po Hladkého smrti dva zajímavé původní (vzpomínkové) texty o jeho nakladatelské činnosti v Hranicích – Bohumír Indra: Hranický vydavatel bibliofilů a grafiky Josef Hladký, in: ZMHLT, leden 1979, s. 5–8 (oprava února 1979, s. 9); Rudolf Hlava: Vzpomínka na pana Hladkého, in: ZMHLT, březen 1985, s. 10–11. Neúplnější nakladatelský portrét přináší Aleš Zach: Josef Hladký, in: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2, H–L, svazek I, H–J, Praha 1993, s. 188–190, nejnověji (s využitím zmiňovaného strojopisu) Bohuslav Smejkal: O stoleté historii hranického Družstva knižtiskárny, in: Sborník Státního okresního archivu Přerov 1999, s. 48–57.

[2] Jaroslav Hladký působil od roku 1930 na mlynářsko-pekařské škole v Břeclavi, s touto školou se roku 1939 přemístil do Pardubic. Vydal řadu publikací o pekařství. Za tyto informace děkuji PhDr. Pavlu Studničkoví.

[3] Mirjam Bohatcová a kol.: Česká kniha v proměnách staletí, Praha 1990, s. 432.

V podstatě byl tiché povahy, v osobních nárocích velmi skromný, šetrný. Nikdy nekouřil, nepil alkohol. nápoje. Pokud jsem slyšel, v mládí chtěl být knězem. Doma měl oltář se svíčkami, sloužil mši a dětem podával přijímání. Nevím, zda-li kdy ministroval v kostele.

Měl velmi rád knihy, stále se těmito zabýval. Kupoval papíry do předsádek, hedvábí, plátno a brokát na řemeslnou vazbu knih. – Úspěšně fotografoval, hrál na housle a měl vlastní harmonium.

Byl střední postavy, poměrně záhy narostlo mu menší břicho. Měl pěkný tvar hlavy, ušlechtilý výraz obličeje, velmi pěkné ruce se zašpičatělými prsty a delšími nehty. Neměl typ ruky praktika manuálně pracujícího.

Měl nadání pro přípravu pokrmů a v důsledku delšího pobytu na malých vesnicích sám si vařil, což prováděl s výjimkou kratších etap až do posledních dnů svého života. Často kupoval maso z nuceného výseku. Vařil tak, jak se u nás doma vařilo, a proto mně jím připravované pokrmy chutnaly. Sušil a konzervoval ovoce, připravoval šťávy do čaje.

Šetřil na topení. V pokoji, kde pracoval, topilo se až odpoledne. Dopoledne pracoval u psacího stolu, máje na sobě různé přikrývky. Pravděpodobně šetření topivem v zimě 1959/60 v jeho 75 letech způsobilo nastydnutí, zápal plic s jinými kombinacemi, což přivedilo jeho smrt (16. února 1960) v hranické nemocnici, kam jej v předvečer přivezli [1].

Měl smysl pro krásné předměty pravého umění ve svém prostředí. Svůj byt stále doplňoval takovými předměty. V bytě měl sošky J. Vrchlického, S. Čecha, B. Němcové, M. Tyrše, T. G. Masaryka a jiných našich velikánů. Rád kupoval keramické předměty lidového umění: džbány, talíře, čutory, jakož i dřevěné předměty. Na stěnách visely různé plastiky, plakety, menší gobelíny. Měl starožitnou celoskleněnou skříň pro své drobné umělecké předměty. Jako nový kus nábytku koupil si pouze kvalitní skříň na knihy. V bytě měl tři starodávné „šuplat kostny“, v nichž velmi hospodárně ukládal své cenné předměty jako grafiku, knihy, výtisky své edice a vzácný tiskový papír.

Ve vzorném pořádku udržoval své sbírky ex libris, novoročenek. Grafické listy měl vkusně namontovány a roztříděny v deskách. Obdivuhodná, pečlivá práce v úpravě a vedení sbírek.

Spal na železné posteli. Neinvestoval další peníze do koupě nového nábytku, neměl také bytové prostory. V oblasti bytového zařízení a hodnot uměleckých předmětů nebyla harmonie.

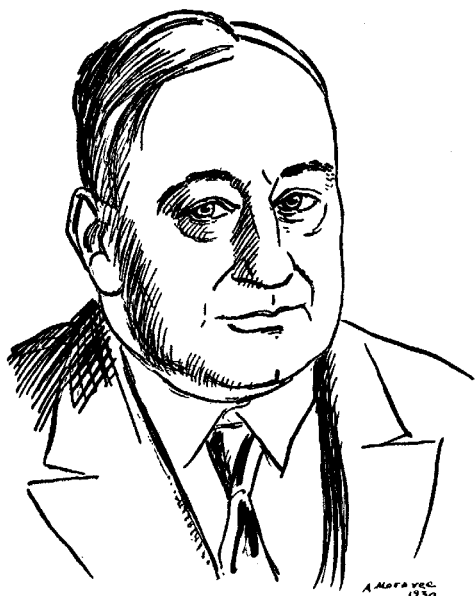
Nikdy neměl odděleny „provozní místnosti“ od svého bytu. Pravděpodobně také proto využíval každé chvíle k práci, bez odpočinku.

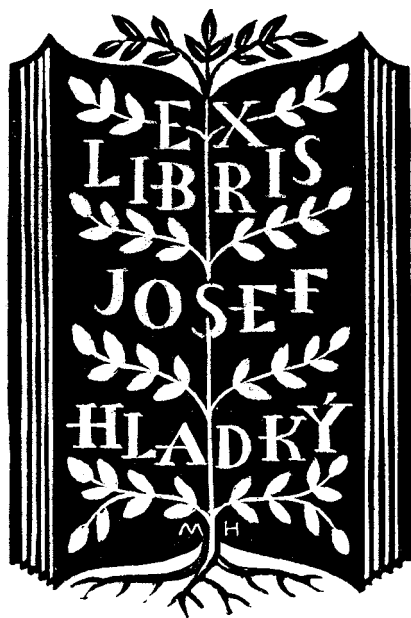
Celý život byl velmi pracovitý. Vzpomínám jeho práce ve vydavatelství, ve kterém všechny záležitosti redakční, technické, administrativní, korespondenci, expedici vykonával pouze sám. V období, kdy započal tisknouti na ručním lisu, přibyla práce sazeče, korektora, tiskaře, ruční kolorování, zhotovení papírových desek na jednoduchou vazbu. Čištění a rozmetání písma. Kasy s písmem obvykle byly uloženy pod postelí. Vše potřebné k tisku bylo nutno vyhledat a pak znovu uložit. Měl několik druhů písma v různých velikostech.

Josef Hladký neměl obchodního ducha, potřebného k dravé podnikatelské činnosti. Byl skromný, držel se v pozadí. K tomu nedostatek finančních prostředků. I z tohoto finančního hlediska nutno hodnotit vydavatelskou činnost, případně i úroveň této. Pracoval s holými dlaněmi.

[1] Josef Hladký, bytem Hranice, Trávnícká 10/197, zemřel 16. února 1960, jako příčina úmrtí je uvedeno zbytnění prostaty, pohřeb žehem se konal 19. února v Olomouci, ostatky byly pochovány v Uherském Brodě.

Josef Hladký – kresba Aloise Moravce, 1930
Oddělení knižní kultury Knihovny Národního muzea

Ex libris Josefa Hladkého – dřevoryt Marie Mrkvičkové-Hlobilové, asi 1929

Jak se dostal do Hranic? Náš bratr František v lednu 1925, tj. 4 měsíce po nástupu do nového učitelského působiště, města Šlapanice u Brna, zemřel ve škole na mozkovou mrtvici. Měl 43 roků, zanechal ženu, dcerušku čtyřletou a tříletého syna.

Vdova po bratrovi dostala vyplacenu velmi slušnou životní pojistku a dále bydlela ve Šlapanicích. Její sestra žila již delší dobu v Hranicích a doporučovala naší švagrové, aby si postavila v Hranicích, poblíž lázní Teplic nad Bečvou, vilu, což bylo velmi vhodné v začínajícím rozvoji lázní Teplic. To se také stalo. Hranice vyznačují se krásným lesnatým okolím a v tu dobu velmi čistým vzduchem, takže byly vyhledávány k letnímu pobytu.

Prostorná vila se postavila na krásném místě poblíž lázeňských budov [1]. Josef Hladký a švagrová se spolu domluvili tak, že J. Hl. se přestěhuje z Prahy do Hranic, bude nápomocen při výchově dětí a pomáhati spláceti dluh na domě. Nastala stěhování z Prahy do Hranic.

Poměrně za krátkou dobu nastalo nedorozumění. Švagrová měla los třídní loterie, sama zaplatila několik tříd bezvýsledně a pak prohlásila, že již to platit nebude, zda-li J. Hl. chce, ať si to zaplatí sám, což také udělal. Los byl tažen s výhrou 50.000 Kč, to bylo v roce 1927. J. Hl. dal dobrovolně 25.000 Kč, ale švagrová chtěla vše. Nastaly nesnáze a krátce na to se J. Hl. odstěhoval do jiného bytu v Hranicích.

Nejdříve oznámil změnu místa velmi vkusným grafickým listem – dřevorytem Rudolfa Švajdlera, na němž grafik zobrazil podobiznu J. Hl. v zamyšlení do budoucnosti. Text zní: Nakladatel Josef Hladký dovoluje si Vám oznámiti, že přesídlil z Prahy-Vinohrad do Hranic na Moravě. Červenec 1927.

[1] Bohumír Indra ve svém textu uvádí: „Bydlel nejdříve u své švagrové ve vile Jarmile na konci Teplické ulice v podkrovní světničce, na jaře roku 1929 se přestěhoval do dvoupokojového bytu na Staré střelnici, kde teprve mohl řádně uložit svou bohatou knihovnu s mnoha unikáty, sbírky grafiky ap. Později si koupil domeček Pod Bílým kamenem a poslední dobu života žil v Trávnícké ulici v domě č. 10.“

V tu dobu bylo již několik knihtiskáren v Hranicích. Převážně spolupracoval s Družstevní tiskárnou v Hranicích, doporučil nakoupit nové, moderní písmo, ruční papíry a věnovat se dokonalé typografické úpravě. Během velmi krátké doby tiskla tato tiskárna pro několik nakladatelů a také soukromé tisky pro sjezdy moravských bibliofilů.

Jako prvou publikací ručního tisku vydal novoročenku k roku 1938 „Hrst aforismů a citátů o knihách“, sestavenou dle různých autorů. Po tomto svém pokusu s ručním tiskem vydal do konce své činnosti již jen několik titulů v tiskárnách. Snad podstatnou pohnutkou k rozhodnutí pro ruční tisky byla hospodářská krise, která v nemalém dopadu postihla kulturní činnost. Dle vlastních poznámek vydal od roku 1938 do 1959 celkem 112 ručních tisků. Knižní grafické přílohy tiskly litografické ústavy a knihtiskárny. Okresní úřad v Hranicích vydal dne 4. dubna 1939 Jos. Hladkému povolení k držení rozmnožovacího stroje. Náklad ručních tisků obvykle byl: 50, 65, 70, nejvýše 100 výtisků.

Můj bratr Josef Hladký v podvečer na přelomu denního světla a soumraku, bez rozsvícení v pokoji sedával v prostém křesle, odpočíval, dumal o denním díle, tkal vydavatelské plány, přemýšlel o vhodnosti, užitečnosti nových publikací. Snad někdy v tomto klidném rozpoložení prožíval i radost z dobře vykonané práce.

Nikdy o své práci nemluvil. Žil sám jako strom v poli vystavený pohodě i bouři.

Dovedl včas pomoci mnohým začínajícím spisovatelům, výtvarníkům, sběratelům a přátelům. Byl posledním z moravských editorů, kteří vydrželi za vichřic i bouří. Ještě v roce 1960 chtěl vydati několik nových titulů.

Sám často v teskném dojetí si vyčítám, proč vzhledem k jeho stáří, jeho předposledním úkolům, nepřišel jsem v jeho posledním roce 1959 za ním do Hranic na delší dobu, abych jemu pomohl, požádal jej, aby mi poradil, jak naložit s výsledky jeho práce, a tak mnohé zařídit za jeho součinnosti.

Po jeho úmrtí a za velikých starostí „kam s tím“ se stalo, že na doporučení pana O. F. Bablera obrátil jsem se na pana Dra Kamila Reslera v Praze, který velmi iniciativně, ochotně a naprosto nezištně projednal tuto záležitost s příslušnými pracovníky Národního muzea v Praze. Národní muzeum převzalo pro své sbírky v Muzeu knihy ve Žďáře nad Sázavou ediční dílo v Hranicích, včetně lisu a písma.